

Lärarmaterial
Kunskap och lek
Dagstidningsövningar förskoleklass – årskurs 3

Lärarmaterial från Mediekompass

Kunskap och lek FK-3 - roliga och lätta övningar med dagstidningen för förskola till år 3

Innehåll

Inledning: Dagstidningen som kunskapskälla. En lärare berättar.

Kapitel 1: Lär känna tidningen - lustfyllda övningar

Kapitel 2: Regelbunden nyhetsbevakning - så gör du

Kapitel 3 Utveckla språket med texter, bilder och annonser

Kapitel 4: Räkna med tidningen

Kapitel 5: Arbeta med tema

Dagstidningen som kunskapskälla

För Cecilia Johammar-Persson är dagstidningen en naturlig del av undervisningen.

- Det har blivit en vana både för mig och mina elever och inte tar det mycket tid heller, säger Cecilia.

Hon vet vad hon talar om. De senaste tio åren har hon tagit med sig sin lokaltidning hemifrån och använt den i undervisningen. När dagen är slut tar hon hem den igen, oklippt men kanske kopierad.

- Familjen måste ju ha något att läsa också, säger hon. Vissa läsår har hon även haft skolabonnemang och under alla år har hon utnyttjat de erbjudanden om klassuppsättningar som Mediekompass haft.

Cecilia undervisar 32 elever i en 2-3:a på Centralskolan i Hjo. Klassen delas vid vissa tillfällen mellan två lärare, men ofta är alla 32 samlade när klassen läser och diskuterar nyheter.

Nyhetsbevakning steg ett

Två gånger i veckan väljer elever sina egna nyheter och presenterar dem för klassen. De ska kunna återberätta den och kompisarna ska lyssna och sedan ställa frågor så att det blir en diskussion.

- De vet när det är deras tur och många har läst tidningen lite extra hemma. Alla treor klarar detta på egen hand, men tvåorna tar stöd av en kompis.

Eleverna arbetar två och två de första gångerna så att de kan hjälpa varandra om de inte förstår. Cecilia har inte prioriterat någon extra resurs till dessa tillfällen utan tycker att det fungerar bra ändå.

- Jag kan ju läsa över axeln och hjälpa till om det behövs och så har jag ju läst tidningen hemma på morgonen. Just i år nöjer sig Cecilia med detta, men har prövat flera olika modeller för nyhetsbevakning.

Anslagstavla och nyhetsprat

Ett annat år satte eleverna upp sina nyheter på en anslagstavla och när veckan var slut valde var och en den nyhet som de ville minnas från veckan. Vecka för vecka skrev och ritade de i sina böcker.

- Det blev en mycket trevlig årsbok. Klassen får också ett tredje tillfälle att diskutera nyheter med varandra. Den morgonstunden kallar Cecilia för "Veckans nyhetsprat". Då tänder hon ljus och samlar klassen till en stund där eleverna bestämmer vad samtalet ska handla om. "Vad har du hört eller läst om, som du vill diskutera". Här finns gott om samtalsämnen och eleverna drar sig inte för att diskutera kontroversiella ämnen som incest, våld eller djurplågeri. En del lever sig in i händelserna och visar starka känslor och till och med gråter.

- Jag kanske borde uppmana dem att välja bort allt våld, men samtidigt tror jag att jag hjälper dem att bearbeta och avdramatisera det som oroar.

Tidningsläxa

En gång i veckan har eleverna tidningsläxa. Eleverna ska läsa en text, notis eller artikel, och veta vad den handlar om, så att de kan berätta för Cecilia nästa dag. Texten ska vara med, urklipp eller hela tidningen om de inte får klippa ur den för föräldrarna. Hon stämmer av med var och en och samtalar lite kort om innehållet och eventuella svåra ord. Ibland får eleverna särskilda uppdrag. Nyheten ska till exempel handla om barn, om fotboll eller något som har med julen att göra.

- Eleverna får stor tidningsvana och föräldrarna också! De läser lite extra noga dessa läxdagar.

Skriva i tidningen

I Hjo har de flesta hushåll Skaraborgs Allehanda eller Hjo Tidning. HT är en tvådagars tidning som står läsarna nära. Det gäller även de unga. Cecilias klass har flera gånger arbetat som "ungreportrar" och fått sina texter publicerade.

- Detta bidrar till att eleverna blir extra stimulerade och stolta. "Har vi verkligen skrivit detta"?

Cecilia tycker att hon hittat bra rutiner för en kontinuerlig nyhetsbevakning som fungerar. När hon började med detta redan i ettan var det mest hon som ledde nyhetspratet och läste för eleverna eller tog hjälp av de elever som kunde läsa.

- Första gången jag tog med mig tidningen var när vi själva var med i den. Det blev naturligtvis succé! Sedan var det inte svårt att gå vidare. Utifrån första frågan i ettan "Vad är en tidning?" är mina elever nu två år senare mycket förtrogna med tidningen.

Språkträning

Cecilia är noga med att påpeka att tidningsspråket är svårt, men samtidigt är det en viktig anledning att föra in tidningar i undervisningen.

- Det är ett autentiskt språk och eleverna förstår mer än vi tror tack vare förförståelsen från bild, rubrik och bildtext. De får en vana att fråga om ord de inte förstår och övervinner sin rädsla för långa och svåra ord.

Brisera, brandbekämpare och brottsrubricering borde vara svårt, men Cecilia menar att flertalet elever vet vad orden står för när de ser dem i ett sammanhang. Hon märker också att eleverna har lättare att förstå en

lokal text om vinterfiske i Hjo, än en text om en svår brand i Australien.
- Bilden har också stor betydelse. Mina elever väljer nästan uteslutande nyheter som är illustrerade.

Gränslös fantasi

Cecilia Johammar-Persson ser möjligheter med tidningen.

- Det är egentligen bara fantasin som sätter gränser. Har klassen en läsvecka så börjar de förstås dagen med att läsa tidningen. Studerar de Västergötland bevakar de nyheter från orterna runt omkring. Ska eleverna lära sig tusental är familjesidan med nyfödda självklar. 3 063 gram blir inte svårt. Listan är lång, men Cecilia vill ändå tona ner ambitionen och uppmanar andra lärare:

- Gör det du känner för! Lite eller mycket - inget kan bli fel. Och det bästa av allt är att varje elev känner att de lyckas och kan arbeta utifrån sin förmåga.

Kapitel 1: Lär känna tidningen

Syfte

- att veta vad en dagstidning är
- att veta varifrån nyheterna kommer
- att kunna hitta i tidningen
- att kunna skilja på nyhetstexter och annonser
- att kunna förstå innebörden i enkla tidningstermer

En enkel startlektion

Se till att varje elev har en egen tidning av dagens datum. Beställ i god tid! Inled med ett samtal om vad du själv har läst i dagens tidning. Berätta hur du tror att tidningen fått reda på det och vad du tycker om nyheten. Berätta också hur du hittar i tidningen.

Samtala med eleverna om vem som arbetar på en tidning, tidningens väg från tryckning till bostaden, tidningens syfte och varför man har både nyheter och annonser i en tidning. (Samtalen kan tas vid flera olika tillfällen om det blir för mycket på en gång.)

Efter denna korta introduktion är det dags att dela ut tidningarna och låta eleverna bläddra och läsa vad de vill och efter bästa förmåga. Gå runt och hjälp de elever som behöver hjälp.

Avsluta lektionen med lite gemensamt tidningsprat. Etablera några tidningsord som ni behöver i framtida samtal: rubrik, text, artikel, bild, bildtext, helsida, halvsida, annons.

Hitta snabbt och lätt

Hjälp eleverna att hitta i tidningen! Du ger dem uppdrag och var och en försöker hitta i sin tidning. Här kan det vara lämpligt att berätta vad en vinjett är och samtidigt visa dem var på sidorna de står.

Förslag på uppgifter

- Sporten. Leta efter en bild på en fotbollsspelare. Hur många sidor sport finns det i dagens tidning?
- Familjesidan. Leta efter en bild på en nyfödd. Vad får du reda på om den lille/lilla?
- Nöjessidan. Leta efter en bioannons? Vilken film visas?

- Lokalsidan. Vilken rubrik finns till bilden? Vad handlar det om?
- Radio och tv-sidorna. Vad sänds klockan 18.00 på ettan i kväll? Hur många i klassen ska se programmet?
- Utrikes. Leta efter en nyhet som kommer från ett annat land. Var ligger landet? Leta på kartan!
- Inrikes. Leta efter en stor Sverigenyhet. Vad har hänt? Leta också på kartan!
- Insändarsidan. Försök att hitta den insändare som "XX" har skrivit. Vad debatterar hon? Känner någon till händelsen? Vad tycker du?

Ja eller Nej

Avsluta dagens tidningsläsning med en tävling. Hitta på några påståenden kring dagens tidning och be eleverna att svara med lappar JA eller NEJ. De som svarar fel kan eventuellt sätta sig ner. Eleverna ska svara utan att titta i tidningen. Passa på att ge lite tidningskunskap efter varje rättning.

Exempel på påståenden

Det fanns en helsidesannons i dagens tidning.
 Tv-programmet stod långt fram i tidningen.
 Det fanns en bild på ett barn i dagens tidning.
 Väderkartan fanns på första sidan.
 De viktigaste nyheterna fanns på första sidan.
 Vår skola var med i dagens tidning.
 Reportrarnas namn fanns med vid de långa nyhetstexterna.
 På alla sidor fanns både nyhetstexter och annonser.

Vad finns att läsa i en tidning?

Klipp tidningsbilder på människor i olika åldrar, "mormor, farfar, pappa, mamma, storebror och lillasyster". Dela in klassen i sex grupper och ge dem var sin bild. Gruppen ska nu identifiera sig med sin person. Uppmana dem att hitta på namn, yrke, bostadsort och intressen.

Nu är det dags att försöka hitta fem olika saker eller sidor, som gruppen tror att personen på bilden läser varje dag i tidningen. De kan markera direkt i tidningen eller klippa ut materialet. Låt varje grupp berätta för klassen vad de läser. Gör en tablå och fyll i deras fem förslag.

Avsluta med att jämföra resultatet. Vad läser många i en tidning? Vad läser unga och vad läser de äldre? Finns det något som ingen läser? Hur tänker de som ger ut tidningen? Hur länge brukar personerna läsa tidningen och när läser de den? Varför läser de tidningen?

Gör en egen tidning

Låt eleverna ge ut en tabloidtidning, vik ett blädderblocksblad och uppmana dem att fylla de fyra sidorna med material hämtat från tidningen. De som vill jobba som riktiga reportrar skriver egna texter. Är de riktigt proffsiga tänker de på att sätta det mest intressanta på förstasidan. Uppmana dem att ta med annonser, nyhetstexter, tv-serier och annat. En tidning ska både informera och roa sina läsare. Denna tidning kan bli en intressant läxa att ta med hem och läsa för familjen.

Gör ett eget skyltfönster

Tidningens förstasida är som ett skyltfönster. Här visar tidningen oss läsare vad de värderar bäst i dagens tidning.

Först placerar de dagens bästa nyhet högst upp till vänster, i "vänsterkrysset". Sedan placeras dagen bästa bild, "dragarbild", på sidan så att den får ett stort utrymme och syns väl. Därefter placeras ytterligare tre till fem viktiga nyheter på sidan. Med rubriker, bilder och korta texter, "puffar", berättar de vad som finns att läsa i tidningen.

Eleverna kan arbeta på samma sätt. De klipper ut dagens bästa nyhet, dagens bästa bild och ytterligare några nyheter och gör sin egen "etta". Om eleverna har svårt att välja kan man be dem att välja något från sporten, från hemorten, från ett annat land, om barn och något från en skola. Anslå de olika "ettorna" och jämför med varandra och med den riktiga tidningen.

Kapitel 2: Regelbunden nyhetsbevakning

Syfte

- att utveckla en vana att följa med i nyhetsutvecklingen
- att skapa nyfikenhet och lust att lära utifrån aktuella händelser
- att ge tillfälle att med andra diskutera det som väcker intresse
- att ge sammanhang och förståelse
- att träna sig att använda adekvata ord och begrepp

Läs tidningen i grupp

Tidningsläsningen kan starta redan i förskoleklassen. Barnen och den vuxne diskuterar de nyheter som känns viktiga för gruppen. De elever som redan kommit igång med läsningen får hjälpa till att läsa. Andra får chansen att på ett naturligt sätt upptäcka att skriven text alltid har ett budskap.

Skapa en vana att avsluta läsningen med att utse dagens mest intressanta nyhet. Klipp ut den och sätt upp den i klassrummet! Efter en vecka sker uppföljande samtal om veckans nyheter. Vad hände sen? Vilken nyhet tycker du är viktigast?

Två elever och en vuxen läser dagstidningen

När de flesta elever börjar bli läskunniga är det bra om de får ta hand om nyhetsbevakningen själva. Låt uppgiften cirkulera i klassen. Även om eleverna är läskunniga, behöver de ofta en vuxens hjälp. De kan ha svårt att skilja på en annons och en artikel. De behöver också återkommande träning i hur de ska läsa en artikel eller ord behöver förklaras och uttalas så att eleverna redovisar på ett bra sätt inför klassen. Denna första hjälp ger förutsättningar för att de flesta elever så småningom klarar av att läsa valda delar i en dagstidning och kan plocka ut en för dem viktig nyhet. Eleverna redovisar sin artikel muntligt inför klassen. De kan återberätta med egna ord, läsa ingressen eller skriva en egen liten rapport och sedan anslå sin nyhet på klassens nyhetstavla. Gå gärna tillbaka till veckans nyhet och diskutera dem. Vad satte vi upp igår? Har det hänt något mer? Vad ska vi hålla utkik efter? Vilken är veckans mest intressanta nyhet? Hur ska vi spara våra veckonyheter?

Tidningsböcker

En tidningsbok med nyheter kan varieras allt efter mognad och målsättning med nyhetsbevakningen. Eleverna samlar sina nyheter i en skrivbok och daterar dem vecka för vecka. Dessa böcker blir en personlig och intressant historiebok, rolig att bläddra i och en dokumentation över skrivutveckling och mognad vid nyhetsval. Här finns några förslag att välja mellan.

Uppföljning av veckans nyhetsbevakning

Aktualisera de nyheter som klassen samlat under veckan och låt eleverna fritt välja den nyhet de tycker är veckans bästa. Uppmana dem att rita en bild och skriva sin egen nyhetstext om händelsen.

Individuella nyhetsböcker

Varje elev väljer ur veckans tidningar den nyhet som de vill spara som veckans bästa. De arrangerar en tidningssida och klistrar in rubrik, bild, bildtext och ingress. Sedan skriver de med egna ord om händelsen. Sammanfattningen ska ge svar på de journalistiska frågorna Vad? När? Vem?/Vilka? Var? Hur? och Varför? Det är bra om de också skriver varför de valde just denna nyhet, vad de tycker om nyheten och vad de kommer att tänka på.

Veckans nyhetsblad

Två elever utses till veckans redaktörer. De sammanfattar de nyheter som klassen samtalat om under veckan. Eleverna kan skriva direkt in på en mallad sida i något dataprogram, t.ex. Publisher. Dessa sidor kan sedan klistras in, illustrerade med tidningsklipp, i klassens gemensamma tidningsbok. Man kan också kopiera upp dem så att alla får dem.

Klassens egna nyheter

På en skola händer en mängd saker under en vecka. Dokumentera dem i skolans nyhetsbok. Utse en redaktion med två elever per vecka och utrusta dem med en digital kamera och ett reporterblock. Klassredaktionen arbetar sedan som en riktig tidning och skriver texter och bildtexter och sätter rubriker om sådant som händer på skolan (stöld i omklädningsrummet, reparationsarbete i övre korridoren, föräldramöte, klass 5 vann pingisturnering osv). Dessa nyhetssidor kan med fördel spridas till fler än eleverna i klassen. Säkert vill många föräldrar köpa dem så kan man samla in pengar till disko eller klasskassa.

Elevrådets nyheter

För att flytta upp tidningsarbetet en nivå kan elevrådet under period agera reportrar. De kan intervjua elever, lärare och föräldrar. Säkert hittar de massvis med nyheter och kanske även föräldrar som vill sätta in annonser? Elevrådets tidning kan berätta om disko, låta elever rösta om maten, berätta vad som är på gång inför nästa idrottsdag och liknande. Tidningen kan sedan säljas eller delas ut gratis till skolans elever. Föräldrarna kanske kan betala och eleverna få tidningen gratis? Bara fantasin sätter gränser.

Lokala nyheter i tidningen

Vilka orter ligger runt omkring skolan? Vad händer där? Kolla i tidningen! Markera orterna på en kopierad karta och klistra upp nyheter från så många orter som möjligt. Rita pilar från nyhet till ort och återberätta händelserna. Bevaka nyheter från Sverige och övriga världen på samma sätt.

Kapitel 3: Utveckla språket med texter, bilder och annonser

Syfte

- att upptäcka tjuvningen i att läsa "riktiga" texter.
- att ge stimulans till läsutveckling.
- att utveckla lust och förmåga att använda språket i tal och skrift.
- att locka till språklig kreativitet
- att stärka och öka ordförrådet.

Para ihop bild, rubrik och bildtext

Eleverna läser tidningen parvis. Se till att beställa tidningen i tid!

Förberedelse

Läraren klipper ut artiklar med bilder ur dagens tidning så att det finns en nyhet till varje par. Läraren klipper också isär de olika delarna (bilder, rubriker och bildtexter).

Klassen ska utifrån bilder, rubriker och bildtexter hjälpas åt att läsa vad som står i dagens tidning. Eleverna arbetar parvis och får till att börja med varsin bild. De ska nu försöka lista ut vad bilden och nyheten handlar om. Efter en stunds funderande visar alla paren i tur och ordning sin bild, beskriver den och gissar vad den handlar om. Övriga i klassen får fylla på med vad de tror och vet. Avslöja inte om det är rätt eller fel!

Så är det dags att gå vidare och läsa rubrikerna. Dessa har läraren tejpats upp lite varstans i klassrummet. Paren går runt och letar efter den de tror hör till deras bild. De stannar vid den de valt. När alla bestämt sig läser de upp rubriken och gör en ny gissning. Alla lyssnar på varandra och kommer med synpunkter. Som avslutning läser läraren bildtexterna högt och varje par får hämta den bildtext de tror passar. Nu är det dags att kolla om ledtrådarna gett en rätt bild av vad nyheten handlar om.

Dela ut en tidning till varje par och uppmana dem att leta rätt på sin nyhet. När de hittat sin artikel ska de läsa så mycket de kan och förbereda en sista redovisning för klasskamraterna.

Avsluta med en diskussion om huruvida rubrik, bild och bildtext varit ett bra stöd för att läsaren snabbt ska få en uppfattning om artikeln. Låt eleverna ge egna förslag om de är missnöjda med rubriker och bildtexter.

Texter

Uppgifter åt varandra

Eleverna arbetar två och två med var sin tidning. De gör uppgifter åt varandra, löser dem och rättar när de är klara. Den ena ska pussla ihop det som den andra klippt isär och blandat ihop. Några förslag: • Korta notiser med rubriker. • Bilder och rubriker. • Bilder, bildtexter, rubriker och ingresser. • Rubriker, ingresser och brödtext.

Gör en nyhetsbok

Eleverna klipper bilder till det som verkar mest intressant i tidningen och sätter upp dem på var sitt papper. Rubrikerna klistras de ovanför bilderna och bildtexterna under. Uppmana eleverna att ta reda på vad som hänt genom att läsa dessa tre ledtrådar. Vill de veta mer försöker de läsa ingressen. Eleverna skriver sedan eller berättar med egna ord vad nyheterna handlar om och vad de tycker om händelsen. De redovisar sina nyhetsböcker för klassen eller för familjen. Låt dem också presentera till exempel fem ord som de varit tvungna att lära sig för att förstå artikeln. Klasskamraterna skriver ner de fem orden och bakar sen in dem i en mening som förklarar ordet.

Skriv insändare till barnsidan

Många tidningar har ofta en särskild barnsida någon dag i veckan. Här brukar finnas plats för ungas åsikter. Låt eleverna skriva små insändare om det som ni diskuterar i skolan eller svara på en insändare de vill debattera. Insändaren kan börja med ”Jag tycker” och berätta vad skribenten tycker i en viss fråga, varför han/hon tycker så och ett förslag på lösning. Kom ihåg att en kort insändare blir mer läst än en lång. Beroende på vad det handlar om kanske en del insändare ska skickas till tidningens ordinarie insändarsida.

Gör egna ordlistor

Gör egna ordlistor. Samla och klipp ord som står för något särskilt: Förslag på kategorier:

- Svåra ord som jag kan läsa.
- Ord som jag inte kan läsa.

- Ord som jag vill lära mig stava rätt.
- Ord som är vackra.
- Ord som jag inte förstår.
- Ord som skrämmer.
- Ord som börjar på en viss bokstav.
- Ord som jag känner igen.

Säkert kan eleverna hitta på fler kategorier. Uppmana eleverna att testa sin lista på någon kamrat. Kanske kan de byta listor och göra hemliga meningar med en lucka där ordet fattas? Eller skriva synonymer eller motsatsord?

Kändisjakten

Eleverna går på jakt i tidningen efter personer som de träffat eller vet vem det är. De klipper ut personen och gör en egen tidningssida med bild, rubrik, bildtext och egen text där de berättar varför personen är i tidningen. De berättar också hur de känner personen eller varför de vet mycket om honom eller henne.

Gör en egen tidningssaga

Alla elever väljer tre saker ur tidningen. De ska välja sådant som intresserar dem och inte tänka på att deras klipp ska användas till en tidningssaga. Det kan vara en rubrik, ett ord, en bild, en annons eller något annat. Dela in klassen i mindre grupper, tre är lagom. Varje elev visar i gruppen vad de har klippt ut. Nu börjar det roliga! Alla klipp ligger väl synliga framför gruppen och tillsammans försöker de hitta en bra början på sin saga. Sedan fortsätter de tills alla klipp finns med i sagan. Försök göra en början, en presentation av karaktärerna, att något oväntat händer och ett lyckligt slut som i en riktig saga. När de är nöjda med sin saga klistrar de upp allt på ett stort papper och förbereder den avslutande redovisningen för de andra i klassen.

Från saga till tidningstext

Välj en händelse ur en bok, saga eller film som alla känner till. Skriv om den till nyhetstext. Eleverna kan skriva antingen en löpsedel, en artikel eller en notis. Låt de andra i klassen gissa vilken saga det handlar om. Här är ett exempel på en rubrik. Vilken saga passar den till? ”Varg med nattmössa hittades i äldre dams säng”

Gör en namnskylt

Låt eleverna "skriva" sitt namn med material ur tidningen. De ska klippa ut något som passar till varje bokstav i förnamnet. Kanske en kanin för bokstaven K och en ananas för A om man heter Karin? Sätt ihop det till en snygg namnskylt. Ställ gärna skyltarna huller om buller och gissa vems som är vems.

Det här är jag!

Eleverna gör en presentation av sig själva med ord, rubriker, annonser m.m. ur tidningen. De väljer ett antal klipp som berättar något om dem själva. Ex. klipp om krig - "Jag tycker att det ska vara fred", klipp om film - "Jag vill se filmen x" eller klipp om mat eller matannons - "Jag tycker inte om ris".

Sortera bilder

Klipp bilder som visar människor. Sortera efter glada, ledsna, arga, allvarliga, pigga, trötta osv. Klipp bilder som visar motsatser. Vacker - ful, billig-dyr, stor-liten, smal-bred osv. Klipp bilder med föremål i olika former. Rund, fyrkantig, avlång osv. Klipp bilder som visar miljöer. Sortera efter väder, ute eller inne eller efter årstider.

Bilder på människor

Granska bilder där det finns människor. Eleverna väljer två personer som de tycker hör ihop på något sätt. Klipp ut dem. Uppmana eleverna att hitta på en historia om dessa två. Vilka är de? Vad har hänt dem? När hände det? Var hände det? Hur gick det till? Varför hände det? De skriver ner historien eller berättar den muntligt. Kanske kan någon av personerna bli intervjuad?

Bilder

Rubriker påverkar bildtolkningen

Be eleverna att klippa ut en bild och rubriken som hör till. Diskutera i par hur rubriken förstärker bildtolkningen. Klipp sen ut tre andra rubriker. Vad händer med bilden om man väljer en av de andra rubrikerna? Byt partner och se om de kan gissa vilken som är den rätta rubriken till bilden.

Från tidningsbilder till klassens bildsaga

Uppmana eleverna att välja dagens bästa bild eller en bild som de gillar. Läraren sätter upp sin bild på tavlan och startar berättelsen. Sedan är det fritt fram för eleverna att en i taget, när de tycker att det passar, komma fram och sätta upp sin bild och hitta på en fortsättning. Låt gärna berättelsen ta överraskande vändningar. Hjälpsäktiga elever så att alla får in sin bild i berättelsen. Klistra eventuellt upp bilderna på lämpligt ark. Läraren skriver ner sagan och kopierar den till eleverna. På ett annat papper kan eleverna hitta på en egen saga med hjälp av bilderna.

Gör en egen bilderbok

Att arbeta med tidningsbilder är särskilt tacksamt med de yngre eleverna. Varför inte låta dem berätta något om sig själva utifrån bilder i tidningen? Denna uppgift räcker till många lektioner och kan med fördel återkomma under ett helt läsår. Ge dem en särskild skrivbok där de samlar sina personliga bilder. Eleverna väljer bilder och skriver små bildtexter om de tankar bilderna ger. Datera gärna bilderna, särskilt om detta blir en uppgift som klassen återkommer till. Här är några lektionsförslag.

- En bild som visar hur du mår just nu.
- En bild som beskriver något som är viktigt för dig.
- En bild som påminner dig om något trevligt eller otrevligt.
- En bild som gör dig glad eller ledsen.
- En bild på något du tycker är vackert.
- En bild på något som skrämmer dig.
- En bild på något du vill ändra på.
- En bild på något du gillar att äta.
- En bild på något du längtar efter.

Gör en kortsaga

Kopiera en bild som är lämplig att fantisera kring. Alla i klassen ska hjälpas åt att fantisera ihop en bra början på en berättelse. Alla skriver ner den gemensamma inledningen eller så skriver läraren ner den och kopierar till klassen. Sedan avslutar varje elev berättelsen på sitt eget sätt. Var och en väljer dessutom en avslutande bild som vävs in i slutet av berättelsen. Eleverna monterar sina bilder och texter och sedan väntar högläsning där ingen berättelse är den andra lik.

En låtsaskompis

Utgå från en pojke eller flicka som finns på bild i tidningen. Eleverna ger honom/henne en identitet med namn, ålder och liknande. Sedan ska de hitta på en historia med hjälp av andra bilder ur tidningen. Ta inte för många bilder, två eller tre räcker säkert. Sedan får de berätta om personen för någon i klassen.

Vad tänker idrottsutövarna i olika situationer?

Sportbilderna visar ofta starka känslor. Välj bilder från dessa sidor som visar, glädje, besvikelse, irritation, säkerhet, missnöje, tillfredsställelse, mod, rädsla, otålighet eller lugn. Låt eleverna förtydliga dem med tanke-bubblor. Vill du kan du bestämma hur många ord det ska vara i tanke-bubblan. Gör några gemensamma innan de skriver egna. En del kan förstås vara i frågeform, till exempel "Hur kunde jag missa?" eller "När ska oturen vända?"

Måla vackra bilder

Att färglägga tidningsbilder med oljepastellkritor blir effektivt och snyggt. Låt eleverna välja tidningsbilder med inte alltför många detaljer. Uppmana dem att fylla hela bilden med färg. Färgerna kommer att gå in i varandra och vissa detaljer målas över. Det blir lite kletigt men SNYGGT! Spraya gärna den färdiga bilden med fixativ (utomhus!) så kladdar den inte så mycket. Montera gärna bilden på en passepartout. Tips! Klipp inte ut bilden förrän den är färglagd. Annars finns det risk att den går sönder vid färgläggningen.

Logotyper ger igenkännande

Många elever lär sig tidigt vad olika logotyper betyder. Be dem studera annonserna och klippa ut några stycken och sedan göra ett "bildlexikon" med ritade bilder, som visar vad varje logotyp står för. Placera dem i par och se om de kan lista ut varandras. Många yngre barn är till exempel väldigt duktiga på ett känna igen logotyperna för bilmärken. De kan eventuellt också göra en ordlista till bilderna med logotyperna i bokstavsordning.

Annonser

Frågestund med annonser

Det kan vara svårt för eleverna att skilja på en annons och redaktionell text. När klassen har tillgång till en klassuppsättning tidningar kan man lätt göra en liten tävling, där eleverna på bestämd tid ska leta rätt på olika annonser. Exempel på frågor: Vad säljer ICA för 9 kr denna vecka? Hur många bilar har Volvo till försäljning i dagens annons? Vad heter biografen som denna vecka visar ... ? På vilken sida annonserar JC? På vilken sida ska du leta om du vill köpa en hund? Hur många annonser om nyfödda finns i dagens tidning?

Låt eleverna göra egna frågor som de ställer till klassen. Ta gärna reda på vad det kostar att sätta in annonser och diskutera varför det finns så många i tidningen.

Dröm er bort!

Uppmana eleverna att ur reseannonserna välja två eller tre platser utanför Sverige, dit de gärna skulle vilja resa. Redovisa tillsammans med kartan och diskutera restid, valuta, packning med mera. Kanske kan de göra en sant- eller falsktövning till kamraterna om sitt resmål? Om kamraterna tror att det är sant räcker de upp båda armarna och tror de att det är falskt lägger de armarna i kors. Här är några exempel på påståenden om Thailand: *Huvudstaden i Thailand heter Kuala Lumpur. Valutan i Thailand är euro. Ett av Thailands grannländer är Vietnam. Det finns många thailändska restauranger i Sverige.*

Det kan också vara spännande att låta dem välja platser som de inte har en aning om var de ligger och sedan uppmana dem att försöka ta reda på så mycket som möjligt.

Annonser för hela familjen

Eleverna klipper annonser som visar vad olika familjemedlemmar vill köpa, hyra eller roa sig med, vart de vill resa och annat som intresserar dem. De kan visa bilderna för en klasskamrat och han eller hon får gissa vem i familjen som bilden passar med. Om de tar med bilder på sina familjemedlemmar eller släktingar blir det förstås extra roligt.

Gör en egen annons

Studera några annonser extra noga och visa eleverna att en varuannons alltid innehåller rubrik, bild, text, en logotyp och adress eller telefonnummer. Nu är det deras tur att göra sin egen annons för något som de gillar. Det kan vara en docka, ett kramdjur eller ett spel. Ett alternativ är att utesluta en av uppgifterna och se om klasskamraten kan komma på vad som utelämnades. När klasskamraten har sett din annons säger han eller hon t ex "Du berättade inte vad spelet kostade" eller "Du berättade inte var affären ligger". På så vis befäster de vad som behöver finnas med i en annons.

Kapitel 5: Räkna med tidningen

Syfte

- att utveckla det matematiska tänkandet
- att ge exempel på att matematiken finns runt omkring oss
- att kunna lösa vardagsnära matematikproblem
- att integrera matematikundervisningen med andra ämnen

Räkna med de nyfödda

Utgå från de porträtt och personuppgifter på nyfödda, som de flesta tidningar publicerar någon gång i veckan. Gör exakta beräkningar och överslagsräkning. Hur mycket väger den lättaste/tyngsta av de nyfödda? Hur många gram skiljer dem? Hur många nyfödda går det på en andra-klassare? (vikt) Hur mycket längre är du än den längsta babyn? Hur mycket växer en nyfödd på ett år? Hur många pojkar respektive flickor har fötts denna månad? Hur många vägde över fyra kilo? Hur många vägde under 4000 gram? Visa gärna statistiskt.

Räkna med väderprognoserna

Tidningarnas väderleksrapporter kan ligga till grund för samtal och beräkningar om temperatur, vindriktning och nederbörd. Solens uppgång och nedgång finns också i de flesta tidningar. Här är några exempel: *Var i Sverige är det kallast idag? Var är det varmast? Hur många grader skiljer det mellan den kallaste och den varmaste platsen? Vilken färg markerar att det är väldigt kallt? Vilken markerar att det är väldigt varmt? Varför har varje landskap inte fått en egen väderruta?*

Hitta siffror och tal och sortera

Att arbeta med tidningsbilder är särskilt tacksamt med de yngre. Leta efter siffror och tal i tidningar. Klipp ut och samla. Försök att hitta ett sätt att sortera talen. Det kan vara efter vad siffrorna står för t ex procent, priser, vikt mm. Bestäm rubriker till de utsorterade högarna. Om ni vill kan ni i klassen först bestämma hur ni ska sortera. Då gör alla lika. Men det kan ju vara spännande att se hur andra tänker. Välj gärna ett tal och gör rubriker om de olika kategorierna. *Här är ett exempel med talet 50. 50 % rabatt på all skidutrustning. Endast 50 kronor för årskort på Skansen. Erbjudandet gäller endast första april. Vår nyfödde Emil vägde 50 hekto.*

Tal i rubrik

Läraren letar efter en rubrik som innehåller tal. Kopiera rubriken på ett overheadblad. Täck över hela rubriken utom talet. Fånga upp elevernas associationer till talet och låt dem ge förslag till rubriker som skulle kunna innehålla talet. Är deras förslag realistiska eller ej? Vad kan det stå för? Låt sedan ett ord i taget bli synligt. Eleverna kommer med nya förslag efter varje nytt ord.

Exempel

50 X X X X X X 4 X Låt dem ge ett förslag till vad rubriken skulle kunna vara. De kan gärna arbeta i par. Visa sedan ett eller flera ord till. 50 % X X X X 4 kg (Låt dem gissa igen)

När ni är nere på bara ett hemligt ord har säkert flera listat ut att rubriken var "50 % av dagens nyfödda väger över 4 kg"

Vad vill du se på TV i kväll?

Välj fritt ur alla tv-kanaler som finns och sätt ihop en favoritkväll. Ändra tider och kanaler så att det passar dig. Rita en klocka vid varje program som visar när det börjar och slutar. Skriv ett inbjudningskort till någon i klassen och berätta vad han eller hon kan få titta på. Kanske bjuder du även på något att äta? Exempel:

"Hej Alicia!

Välkommen till mig på maratontevékval! Här är programmet.

Hoppas att du kan komma!

16.00-17.00 Kalle och knattarna på tebjudning

17.00-18.00 Leoparden, en överlevare

18.00-19.00 Vem blir årets barnmiljonär?

19.00-19.30 Paus för tacos med tilltugg

19.30-21.00 Flykten från staden

Hälsningar Teodor!"

Dagens nyheter

Gör ett arbete kring dagens nyhetssändningar på tv. Uppmärksamma eleverna på hur många nyhetssändningar det finns på tv under en dag. Alla har sin egen tidning och en träningsklocka.

Ställ frågor så att de får använda både klockan och tidningen. *Visa hur mycket klockan är när SVT 1 börjar sin första nyhetssändning. När slutar den? När börjar dagens första Rapport? Hur många Rapportsändningar finns det varje dag? Vilken sändning har flest tittare? Varför? Hur länge varar den längsta/kortaste Rapportsändningen? Vad heter fyrans nyhetssändning?*

Fortsätt på samma sätt och varva med frågor om andra kanaler. Avsluta eventuellt med att hela klassen tillsammans eller var och en gör en "nyhetsklocka". De klipper ut samtliga nyhetssändningar och klistrar upp dem på en pappersklocka. Rapport sänder klockan tolv. Titta gärna på den sändningen. Vilka likheter/skillnader uppfattar eleverna mellan nyheter i tidningen och på TV?

Matematik i bilder

Samtala kring en bild och diskutera med eleverna vilken matematik de hittar i bilden. Beskriv bilden ur ett matematiskt perspektiv. "Mannen på bilden är nog nästan 90 år och barnen kanske 10 år. Då är han ungefär 80 år äldre än barnen. I så fall är han född 1912 och barnen 1992. Han väger nog 90 kg och barnen 40 kg. Då väger de tre barnen tillsammans mer än mannen. Två av barnen väger tillsammans något mindre än mannen. De sitter ute med uppknäppta jackor, så det är nog 5 grader varmt ute. Om det varit 10 grader varmare hade de kunnat ta av sig sina jackor och haft det skönt i 15 graders värme. Om det varit 10 grader kallare hade det varit minus 5 grader och fotografen hade nog tagit bilden inomhus i 20 graders värme istället."

Leta efter bilder och skriv liknande räkneberättelser. Uppmana eleverna att formulera några matteproblem som avslutning.

Kapitel 6 : Arbeta med ett tema

Syfte

- att kunna hitta material ur tidningen kring ett bestämt tema
- att hitta strukturer i information
- att hitta intressanta och aktuella teman att forska vidare kring
- att planera och genomföra ett temaarbete utifrån tidningsklipp

Kursplanen finns i dagstidningen

I dagstidningarna finns det alltid aktuella reportage om sådant som eleverna studerar. Här kan de läsa om människor med olika yrken, om årstider och högtider, om trafiken, om kommunen, djur och natur och mycket annat. Inför ett nytt tema är det mycket spännande att utgå från aktuellt tidningsmaterial och sedan fortsätta studierna utifrån det. Kanske ska klassen läsa om våren? Så här kan man starta studierna med hjälp av tidningsmaterial.

Klassen hjälps åt att samla allt de hittar som de associerar till våren. Nu är det dags att sortera materialet. Eleverna föreslår olika kategorier, till exempel blommor, djur, saker vi tar fram, fordon, sporter eller liknande. Eleverna visar vad de har hittat och föreslår i vilken hög de vill lägga sitt material. Så småningom finns ett antal högar på golvet som eleverna sorterat efter egna önskemål och funderingar. Förhoppningsvis finns det något som varje elev är intresserad av. De bildar grupper kanske efter intressen, och planerar hur de ska använda tidningsmaterialet. Gemensamt kan de t ex göra ett collage som heter Blommor på våren eller Vad vi hittar i vår vårgarderob.

Gräv vidare utifrån intressanta händelser

Vid nyhetsbevakningen väcks ofta ett engagemang för olika företeelser i samhället. Eleverna blir nyfikna och vill veta mer för att öka förståelsen om det som hänt. Dessa frågor blir en utmärkt början till ett journalistiskt arbetssätt. *Vad känner jag redan till? Vad behöver jag mer veta? Hur får jag svar på mina frågor? Var kan jag få tag på mer fakta? Hur ska jag berätta för de andra?* Utveckla ett arbetssätt där eleverna tränas att reflektera över den nyhet de tagit del av. En enda artikel hämtad från elevernas nyhetsprat kan med ett sådant här förhållningssätt resultera i ett fördjupningsarbete som utgått från elevernas egna frågor.

Ur läroplanen Lgr11 (1-3)

Svenska

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande om vardagsnära ämnen för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel att skriva ned något man talat om.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Skillnader mellan tal och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

Samhällsorienterade ämnen

Att leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.

Matematik

- Naturliga tal och deras egenskaper samt hur talen kan delas upp och hur de kan användas för att ange antal och ordning.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån enkla vardagliga situationer.

Om Mediekompass

Mediekompass (tidigare Tidningen i Skolan) är en icke-kommersiell och opolitisk verksamhet som har till uppgift att hjälpa skolan med undervisning om och med dagstidningar och andra medier. Bakom Mediekompass står TU (Tidningsutgivarna). www.tu.se

På Mediekompass sajt för lärare, www.mediekompass.se, finns konkreta verktyg för undervisning från förskola till vuxenutbildning, i praktiskt taget alla ämnen.

Anmäl dig gärna till Mediekompass nyhetsbrev för lärare. Då får du med färdiga pedagogiska upplägg kring medier och aktuella samhällsfrågor. www.mediekompass.se/nyhetsbrev

Författare till lärmaterialet: Irma Rydén

Har du frågor kring detta lärmaterial, kontakta Irma Rydén, irma.ryden@mediekompass.se eller verksamhetsledare Ulrika K Engström, ulrika.k.engstrom@tu.se.

Foton i förekommande ordning:

Omslag Thinkstock

s. 2 Thinkstock

s. 4 Thinkstock

s. 8 Thinkstock

s. 12 Thinkstock

s. 14 cc-licens: Hope More, <http://www.flickr.com/people/h20series/>

s. 16 cc-licens: miss_rogue / tara hu, www.flickr.com/photos/missrogue/3839373651/

s. 24 cc-licens: Skistar Trysil

<http://www.flickr.com/photos/trysil/5591548187/sizes/o/in/photostream/>

s. 26 cc-licens: Judy Baxter, <http://www.flickr.com/photos/judybaxter/318729533/>

s. 30 cc-licens: Eastsmoothhigh, <http://www.flickr.com/photos/48755629@N04/5609208075/>